

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági s társadalmi lap.

A SZABADELVÉPÁRT KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Előfizetési feltételek:
 helyben hához hordva vagy vidékre postán küldve.
 Egész évre . . . 10 frt.
 Félévre . . . 5 " 50 kr.
 Negyedévre . . . 2 " 50 kr.
 Egy hónapra . . . 1 " "

Előfizethető helyben a kiadóhivatalban,
Kutasi Imre nyomdájában, a tiszta
 Tegladi K. Lajos és ifj. Csáthy Károly
 könyvkereskedéseiben, vidéken a posta-
 hivatalokban.

Hirdetési díj:
 4t házasos peitior 5 krajczár. Nagybó
 terjedelmű s többihez megjelölt hirdet-
 ményeknél leegyelőzős történi. Bályngdíj
 minden hirdetés után 30 kr. Nyitási köl-
 mények minden sora 20 kr. A hirdeté-
 nyek valamint a nyitási költségek egy-
 egyedül a kiadó iródban vétetnek fel.
 Az előfizetési s hirdetési pénzek a kiadó-
 hivatalba, a lap szellemi részébe tartozó
 költségek a szerkesztési iródba
 csünesedők,
 nagyjelűen léna-ház 1704. szám alatt

Debreczen, június 28.

A berlini konferencia valószínűleg ma tartja utolsó ülését, annak rendje módja szerint megfogalmazzák a zárjegyzőkönyvet, szépen aláírják, egy fényes ebéddel megünnepelik, aztán kezdet szorítanak, bókálnak, gratulálnak egymásnak a diplomata urak s szíjjelmennek, azon meggyőződéssel, hogy már most mindent pompásan elintézték.

Igen, a papírosan minden el van intézve pompásan, kihatva egy jókora darab Törökország testéből s odaitéve Görögországnak, a határ pontosan szabályozva hegyek és folyók szerint, az új mappa kész; hanem hát aztán?

Eliameri-e Törökország, hogy megkeresése, beleegeyzése nélkül határozassanak fölülte az európai hatalmak s teljes béke idején elszakíthassanak tőle egy tartományt? S ha a porta önkényt nem hajlandó átadni a görögöknek a kijelölt területet, vajlon mit csinálnak akkor az európai hatalmak?

Amint a fenyegetett török birodalom segítségére? Vajlon nem jut eszébe most, hogy ki volt az okosabb, az-e, a ki vakon bele akart volna ragadni minket abba a török-muszka háborúba, hogy szembe szálljunk egész Európa akaratával? Vagy az, a ki visszatartotta a nemzetet ettől az esztelen lépéstől?

Az új osztrák miniszterek.

Mára várták Bécsben a császári kéziratot, mely Stremayr, Horst, Korb és Krigsau minisztereket saját kérelmükre állásuk alól felmenteti és dr. Dunajevsky pénzügyminiszterrel, Kremert kereskedelmi miniszterrel, Streit bárót igazságügyminiszterrel és Welsersheimb gróftot honvédelmi miniszterrel nevezi ki.

Uj beruházások Boszníában.

A közös miniszteri tanács elhatározta, hogy a keskenyágú Bosznia-vasút Bród-Sieniától Sarajevóig kiépíttessék s az erre vonatkozó javaslat előmunkálatai a mindkét parlament elé való terjeszthetőséget haladéktalanul megkezdessék.

Szociáldemokrata-motózás a fővárosban.

Szombaton délelőtt 10 órakor egy 20 személyből álló bizottság, melynek vezetői voltak Cséry és Czárán bírák, Jenny és Rakovszky ügyészek, továbbá rendőrök, — a külső dob-utcai 33. sz. háza jöttek s annak minden kijárását elzáru rendőrök által, az általános munkás-betegségélyző és rokkantak-egyletnek, továbbá a „Népszava” és „Arbeiter Wochen Chronik” szerkesztőségének helyiségeit megmozdították.

Motózást tartottak továbbá Irhlinger, Frankl Leo (a párisi commune hajdani tagja) és Kürschner lakásain. Londonból küldött lázító röpiratokat kerestek. E röpiratokban a szociáldemokrata londoni vezetői egész Európára kiterjedő mozgalomra igatnak. A kérdés röpirat azonban a motozottaknál nem találtak.

Az ügyész a vizsgálat befejezte után sajnálatát fejezte ki az iránt, ha a vizsgáló bizottság kötelessége teljesítésében kellemtelenséget okozott volna, de kijelentette azt is, hogy nyugodt lehet minden megmozdított az eredmény után s hogy a lefoglalt tárgyakat az illetők mielőbb visszakapják.

Iparosaink figyelmébe ajánljuk.

Egy még eddig kevesebb nem ismert és nem méltányolt intézetnek, a budapesti állami középipartanodának szervezőteről szóló füzet küldetett be szerkesztőségünkhez. A magyar ipar előhaladása szempontjából felette fontosnak tartván ez intézetet, nem mulasztjuk el az alább közlöttekre felhívni a közönség figyelmét.

Az állami ipartanodának az a feladata, hogy építómestereket, paléókat és a gépekkel dolgozó iparágak számára műveket és kivételkép oly szakembereket képezzen, kik kisebb iparteleknek, gyáraknak önálló vezetői is lehessenek.

Az intézetbeli oktatás elméleti és gyakorlati. Az intézetelőpöktől megkivántatik, hogy kellélméleti előkészítéssel, e mellett némi műhelyi gyakorlati bíró 14—15 éves ifjak legyenek. Azok kik az iparos tanulóknak számára szervezett iskola három évi tanulmányát meg akarják folytatni.

mát bevezették s legalább is jó osztályzatú bizonyítványok van, — valamint azok is kik a polgári iskola, gümnasium vagy reál-iskola négy alsó osztályából jó bizonyítványt nyertek, rendes tanulólul felvételt. Az iskolai évszept. hó 15-én kezdődik s a következő év jun. 30-án végződik.

A tanfolyam 3 évre terjed. A tanulni való közelek és szaktanulmányai. A közös tanulólulat minden tanuló köteles hallgatni, a szaktanulmányokat pedig kiki szabadon választja. A tanítás díjmentes.

A közös tanulni valók közé tartoznak: a mennyiség, természet, magyar nyelv, szabadkészi rajz, mintázás, könyvtelitel, ipari és földrajzi s statisztika, s nemzetgazdaságtan. A szaktanulmányokból az építészeti, gépészet, vegyészet, fém, fa és szövetipar körébe tartozó nevezetesebb tudnivalók részletes adatnak elő. Ezeket kivül mint rendkívül tantergyakat a német, francia és angol nyelvek is előadtnak.

Panszláv üzemek.

A tótok és a csehek között mozgalom indult meg a két nép nyelvének és irodalmának egyesítése érdekében. E mozgalom vezetői cseh részről Pokorny és Holacek írók, kik céljuk elérésére a leggyesebben választott módokat és eszközöket követik; a prágai egyetemen levő halgatókat bevezetik a legmagasabb cseh körökbe, kaszinókba és különféle társaságokba. Azt akarják ezzel elérni az emillett vezetők, hogy két faj tagjai közt a rokonszeves egyetértést felbressék.

Nemrég Hermann Mestec cseh város polgárai kaszinója meghívta a prágai tanulókat, illetőleg közölök a legnagyobb részét magy a r o r s z á g i születésű tótokat és szerbeket. Ura keltek s ott volt a főtebb emillett két vezető is. E kirándulás tökéletesen elmarlt, mi czélból szervezték, mert annak határozottan politikai háttere volt. Így a kaszinó titkárja, ki az érkezőket üdvözölte, kiemelte, hogy a csehek fölöttébb örvendek azon, ha a szlávok Csehszlovákia jönek szemlélő tőpökat keressen, a tótok és csehek e közlekedése rendkívül fontosságúal bir azai szmbeu, hogy a tőtok elem elvonásán fázozdik a magyarság stb. Volt azután sok toaszt és végül bacchanáliába menő szidalo — a magyarsok ellen s volt este a kaszinóban hangverseny, tőtok programmal.

A szerb fejedelem.

Milan, szerb fejedelemről, ki néhány nap mulva meglátogatja uralkodónkat, a következőket írják:

„Gyermekekül lesznek az emberek — mondja egy récz közmondás. A kis Milánó fölötté hamar lett ifju, házas ember, s uralkodó. Csak azt kell elgondolni, hogy Milan 1865-ben meg valóságos gyermek volt, és pedig ugyancsak jól taplalt, teleképű, s olyan gyermek, kire már akkor ráfért volna a Bantingnak. Karlsbadban látam — írja az érdekes sorok beküldője — midőn még csak tizenegy éves volt, s az udvaron anyja mellett szaladgáltva, minden előkerülő gyermekkel labdázgott. Milan akkor nevelődött, Hué abból jött Párisból anyjához vakációzni.

Anyja, az oláh Cusa-regényből ismeretes Obrenovich Mária volt, sógorasszonya Szerbia uralkodó fejedelemek, Mihálynak; rendkívül szép hölgy vala, s az 1865-iki karlsbadi furdőidényen a figyelem legkiváltabb tárgya, s leginkább pompás, s változatos öltönyt utján. Ha a junói termetű hölgy szakadó esőben vont a végül csipkés uszályt a sáros udvaron, a nők bámulata a legmagasabb fokra hágott.

Abbé Hue derék ur volt, de Milánának nem tudott annyit nevelést adni, hogy anyja folyton rendre ne utasítsa, minék a túlének gyermek nem nagyon látszott örülni.

1868-ban, midőn a szerb fejedelmet meggyilkolták, kinek utóda nem maradt, a 15 éves Milan lón az uralkodó. De a kormányzás gondjai ép oly kevéssé ronták jó kedvét, mint étvágyát, miről folyton növekvő gömbölyödése tevé kétségbevonhatlan bizonyosságot. Gyámja, az ügyes Risztics végzett el helyette mindent. Milan pár évig egyebet sem tón, mint hogy mulatozott a belgrádi aranyfusszággal, de mulatozott olyan bőkezűen, hogy végre minisztertanácsnak kelle határt szabnia költsékeisében.

1875-ben vette nőül Kacsó Natália kisasszonyt, mint 21 éves ifju, s ha később kiderült is, hogy nem olyan nagy hozományt kapott, mint hirtelretekelt, boldogul él vele. Ez és a háború már férfiasabbá tették a fiatal uralkodót, ki, kicsi bájja, hogy királyiá nem lón. De jelenleg mégis független uralkodó.

A Petőfi-pőr.

Aigner Lajos könyvkereskedőnek és kiadóknak az Athenum-társulat ellen indított pörében Kozáry törvénytörző bíró kihallgatta Arany János, Jókai Mór, Lauka Gusztáv és Bellahöz József tanuakat, hogy a Petőfi és Emich közt kötött szerződésen a szerzőző felek aláírásai hitelesek-e?

A szerződésben Petőfi az Emich által 1847-ben kiadott összes költeményeit örök áron eladta Emichnek 1500 frtért; 1847-en tő irandó minden költeményét pedig szintén örök áron 2000 frtért adta el. A szerződés dacára Aigner ki akarta adni Petőfi költeményeit, mi ellen az Athenum-társulat felszólalt, Aigner megindította a pört, egyrészt kifogásolván a szerződés aláírásának hitelességét, másrészt nemely külföldi törvényhozás rendelkezéseit idéve, azt kéri kimondatni, hogy ha a szerződés hiteles is, tekintve hogy a szerződés kelte. sőt Petőfi halála óta is harmincz év elmult, mint a mely időhatáron túl Németországba a szellemi tulajdon nem védetik, a Petőfi-féle szerződés dacára, — mely Emichnek, illetőleg jogutódjának, az Athenumnak a Petőfi-költemények tulajdonjogát biztosítja, azok utánnyomása muszáknak is megengedve legyen.

Őrmélem üdvözöljük tehát a legujabbban egy a társadalmi téren, mint a saját utján megindult aron mozgalmat, mely a vasárnapi munka megszüntetését tűzte ki céljául. Ha általános szempontból indult is meg e mozgalom s ha első sorban csakis a gyárak munkáit veszi tekintetbe, e mozgalomnak, ha eredménytelül járunk, okvetlen e eltagadhatlan befolyása leend a postaintézet működésére is.

Angolország és Amerikában az emberek tudnak dolgozni, többet mint nálunk, de a vasárnapot megtartják szigoruan. Franciaország is érti a munkát, városai, gyártelepei vannak elegenden, de a vasárnapi munka törvény által el van tiltva.

Nálunk is így kellene lenni! Mert ha mindenki beszüntetne vasárnapi munkát, akkor, akkor senki se lesz vele szegényebb, de ha egyik dolgozik és dolgoztat, a másik pedig nem, úgy a ki nem teszi rákát valja. Ha egyik másik üzlet nyitva tartatik vasár és ünnepek napokon, míg a többi zárva van — ezen esetben az utóbbiak kárára kizsákmányoltatik a helyzet. — Ezért szükséges volna a vasárnapi megszüntetéséről törvényt hozni.

A vasárnapi munka s a postaintézet.

Őrmélem üdvözöljük tehát a legujabbban egy a társadalmi téren, mint a saját utján megindult aron mozgalmat, mely a vasárnapi munka megszüntetését tűzte ki céljául. Ha általános szempontból indult is meg e mozgalom s ha első sorban csakis a gyárak munkáit veszi tekintetbe, e mozgalomnak, ha eredménytelül járunk, okvetlen e eltagadhatlan befolyása leend a postaintézet működésére is.

Angolország és Amerikában az emberek tudnak dolgozni, többet mint nálunk, de a vasárnapot megtartják szigoruan. Franciaország is érti a munkát, városai, gyártelepei vannak elegenden, de a vasárnapi munka törvény által el van tiltva.

Nálunk is így kellene lenni! Mert ha mindenki beszüntetne vasárnapi munkát, akkor, akkor senki se lesz vele szegényebb, de ha egyik dolgozik és dolgoztat, a másik pedig nem, úgy a ki nem teszi rákát valja. Ha egyik másik üzlet nyitva tartatik vasár és ünnepek napokon, míg a többi zárva van — ezen esetben az utóbbiak kárára kizsákmányoltatik a helyzet. — Ezért szükséges volna a vasárnapi megszüntetéséről törvényt hozni.

Ezen intézkedés visszahatólag az ember ember méltóságába, pihenésé adna neki hat napi megszüntetett munka után s épen ezért éte foualjt fogna hosszabbra nyujtani a szabad napot akarnak élvezni hetenként, hogy csupán fizikai kimerültségük által elviseltet erjeiket pótolhassák annál inkább szükségük van erre a p o s t a i n t é z e t m u n k á s á n a k, a nemzet ez örökös napszámásainak, kik nemcsak fizikai hanem szellemi kimerültségük miatt is okvetlen szükségének egy szabad pihenési napot. Mert reggeltől késő estig, féjjel sokszor, folytonos aggodalom, szakadalan nyugtalanság között lánczólvak oda iroszatlokhok a posta munkásai, reménye nélkül annak, hogy oly nap viradhasson nekünk, melyen fáradsáink kipihenésére csak néhány órával is rendelkezeshessünk.

Epen ezért első sorban megérdemlik,

*) A vasárnapi megszüntetése s a vasárnapi munkaszünetelése oly kérdés, mely jelenleg Európá minden országában foglalkoztatja az elméket. Nem tagadhatsz tehát meg, hogy az összemérésnek ez egyben tért ne nyuljunk lapunkban. Szerk.

A „Debreczeni Ellenőr” tárczája

TÜNDE-BRITA.

Bessely.
 Irta: Hjalmar Hjorth Boyesen.
 Fordította Csengeri Ferencz.
 (Folytatás.)

Oh, mily hosszú és kinteljes volt rá az ezen estvét követő éjjel mily nyugtalanul forgató fájl homlokát a könnyűzött vánkoston! Szabad volt fia előtt titkolnia, mit annak joga volt meg tudni? Miért hagyá tudatlanságban származása és szülőföldje felett? Hogy az tiszta lelkiismeret és szívvel, emelt fővel, tiszta szemekkel, melyeket senki előtt sem kellend földre szegeznie, fejlődessen férfivá? De nem volt-e már most is férfi, husz éve daczára? Most kell előtte a tiszta valót felfedeznie, még ha ez által szeretetét is vesztené el, ha — oh! hisz nem várhattott mást! — most már nem tűnne is fel fia előtt hibátlanak és tökéletesnek, mint ez óráig! Igen, másnap meg kell, meg akarja neki mondani — hoinap!

A reggel megjött — ő nem mondá meg. Midőn fia estve hazajött, tekintete ismét oly tiszta és szeretetteljes volt mint azelőtt és mondhatta-e most neki: Te nem vagy törvényes szülöttem, te a bűn gyermeke vagy és anyád ki van tagadva e földön! — Kirohant a szobából, agyára dőit és sirt és az utolsó éj borzalmas harcát újra át kellett küzdenie.

És még számtalan éj és napot küzdött a következő hónapok alatt forróan imádkozva az ellen, mit vétkez büszkeségnek nevezett,

amint azt hívé, hogy lsten által elhagyott. És e miatt mindinkább halványabb lett; az egykor oly erős nő most már egy lehellő levél zörejére átal is felriadt. Idegja volt oka fia iránt tanúsított megváltozott viselkedésnek is, ki szintén hallgatott mint anyja, bármennyire is szeretett volna beszélni és nehéz szívvel kellett tőrnie, hogy anyja gondoskodik róla és őt szolgálja, nem mintha fia, hanem ura lett volna.

Az orvosok utazást ajánlottak neki. Egy év idegen országokban, hosszabb tartózkodás Olaszországban — talán vissza adhatja egészségét.

E terv kivételét mi sem akadályozá. Huszonkettedik évétől kezdve György társa vala a cégnek és most vagyonos ember volt. Anyját mindennemű kényelemmel és fényűzéssel látta el; gyönyört, gyémántot hordhatott volna — de mit törődött ő gyönyört s gyémánttal, a szegény, kolostori egyszerűségben élő nő, kit egykor Tünde Britának hittak?

Egy szép májusi reggelen New-York felé indultak és három nap mulva már az Atlantiacn hajóztak. Nem határoztaik el, Európá mily országait fogják felkeresni. Először Angolországba szándékoztak menni, onnét — Norvégiába.

A mily meleg és gyöngéd is a június Norvégiában, a Fjord völgyekben gyakran mégis egy óriás erejével és hangjával jelentkezik. A jegesek ingadoznak és nyögnek, mintha gyöngeségükért bosszankodnának és hatalmas kö és jég-lavinákat bocsátának a völgybe. A folyók megdagadnak és zajosan futnak a hegy oldalán le és ezer apró patakocska hangja végül az általános rajba és hangos fecsegéssel tánczolnak a völgy felé a

fenyők mohlepte gyökerein át. De később, midőn vége a harcoknak és a június győzelmesen foglalja el trónját, durva hangja meglágyul és zeneszerűvé válik és a fülbe zengdecselve, a szívet nyugalomba ringatja.

E kegyes királyi hangulatban volt a hónap, midőn Brita és fia azon völgybe érkezének, melyből huszonnéf év előtt menekült az anya ujszülőföldre. Mily telve volt szive, midőn viszontlátta az éjbe nyuló hegyeket hőrmáival, átölelte a csendes, zöld völgyet, hol egykor bölcsője feküdt. Még fia keble is sátsátságos reszketéstől hullámozott, midőn e csodaszépi természet terült el szeméi előtt.

Anyja kívánatára e napsütött földzugban akarák a nyarat eltolteni és sikerült is nekik nemcsak arra egy kis hazat ki fogadni. Jó ismeretek ugyan egykor annak lakosai, de ki gyaníhatta volna ezen idegen hölgyben az egykori Tünde Arítát? és ő egyetlen szóval tekintetelt sem áruát el magát, bármennyire is szeretete volna a jó embereknek mondani: én vagyok az, nem ismertek már járók?

Megérkezte utáni másodikk vasárnapon jökor felkelt és kérte Györgyöt, őt a völgyben kisse elkisérni.

A levélő sabbathot tartott; a nyár eddig, fris levelek és mezei virágok illatától terheit lege elébb fuvalt. A harmatos fűben visszafénylött a nap; a tücskök vigan csipreltek, mintha csodálkoztak volna a szép természetben és a levélő mintegy láthatóvá lett és reszkető hullámokban tánczoltak előttük az uton.

Fia karjára támaszkodva, lassan lépdelt Brita a virágzó réteket át; alig tudta, merre vezeték lábát, de szíve hevesen dobogott és gyakran kellett megállnia és kezét mellére

szorítani, hogy fájdalmas mehatottságát legyőzze.

— Te beteg vagy anyám, mondá fia; nem helyesen cselekedtem, hogy megengedém ezt nekied.

— Üljünk le e köre, felelé az anya; mindjárt jobban érzedem magam. Ne nézz rám oly aggodalmasan, én valóban nem vagyok oly rosszul.

Az ifju a köre teríté könnyű nyári felöltőt és gyöngéd gondossággal segített neki. Az anya felemelte fátját és szeméit a vörös tetejű ház felé fordítá, melynek fekete körvonalai a fenyő erdőség háttéréből váltak épen ki. Eit-e meg az, kinek életét ő keserítte meg s ki őt ezért az éjbe áz, atokkal akajnt? Hogy fogadná, ha visszatérne hozzá? Oh, nagygyon jól ismerté őt és reszketett ha a viszontlátásra gondolt! De ő volt a hibás. S végre távozhatott a völgyből, nem halhatott volna meg bekében, a nélkül, hogy lábához omlának és bocsánatért könyörgőne.

És itt a völgy tulsó oldalán volt szülőháznak, ki minden szerencsétlenségének okozója volt. Mi lett ő belőle? gondolt-e ő még ama boldog nyári napokra ott fenn a legerőn, oly hosszú, hosszú idő előtt? Nem mérszéllel eddig megkérdezni, azon jó emberekkel, kiknél laktak; de ma, midőn oly sajátságos gyöngének érezte magát, meg kellett annak történi; nem tűrhette tovább a bizonytalanság kínját.

György oldalánál állt és gondtelten részvételesen vizsgálta, de kérdezni nem akará, nem merészlte. Ő nem tudta, mely okok zárták le az anya ajkait; csak azt érzé, hogy sohasem szeretete egy anyját, mint e pillanatban. És gyöngésége erőt vett rajta; hirtelen lehajolva, kezébe fogá anyja sápadt, kiaszott

arczát és csókjaival borítá. Ekkor anyja sem tarthatá többé vissza oly régi idő óta magába zárt érzelmeinek kifakadását, ha mellére hajtá fejt és keserves sírásra fakadt.

És ime! leun a völgyben harangozni kezének a templomtornyokban; lassan, ünnepélyesen emelkednek hozzájuk a hatalmas hangok.

Brita kibontakozott fia karjaiból és most figyelve ült ott csendesen. Csodálatos mosoly lebegett sápadt vonásain. Igen, ezek ugyanazon hangok voltak, melyek már a gyermeket hívták; ugyanazon harangok, melyek kongására jött volt Tünde Brita ezen utra, a vig Tünde Brita, me le csillogó csatokkal ékesítve, a sok vidám leányok és fiúk között.

És megint jöttek, mint hajdan a hívők kisebb nagyobb csoportokban, Brita felemelte fejt és fátját arca fölé voná; de meglepően a felelték levé fehér héju fenyők árnyéka oly sürű és a fű mellettük oly magas, hogy a mellettük elmenők nem vették volna észre őket és honjuk szokása szerint megállva, nem köszöntek volna nekik.

Utójára egy agy, őszhajú férfi jött, ki egy középkorú nő karjaira támaszkodott. Mindamellett gyakran megállt és nehezen vett lelegzetet; alakja, mely hajdan magas és természetes lehetett, egészen meg volt görnyedve.

Igen, igen, mondá az agy rekdedt, tört haugon, épen midőn mellettük haladt el. Nehezen, nagyon nehezen meggyrá. De el kell ma mennem a templomba, gyermekem. Nagy igaztalanságot követte el és azért kérem meg Isten, hogy est nekem megbocsássa.

(Vége köv.)

